

Gárdos Péter

Hajnali láz

Open Books

Egy

Apám esőbe hajló nyári napon hajózott be Svédországba.

A háború alig három hete ért véget.

Dühödt északi szél fúj, a hajó két-három méteres hullámok között bukdácsolt a Balti-tengeren Stockholm felé. Apámat az alsó fedélközben helyezték el. Az emberek szalmazsákokon feküdtek, s ágyaikat görcsösen markolászva igyekeztek megkapaszkodni a rettentő imbolygásban.

Még egy óra sem telhetett el az indulás óta, amikor Apám rosszul lett. Először csupán véres habot köhögött fel, s oldalra fordult, de aztán olyan hangosan kezdett el hörögni, hogy agóniája szinte elnyomta a hajótesthez verődő hullámok csattogását. Miután Apám eleve a súlyosabb esetek közé tartozott, az első sorban feküdt, közvetlenül a csapóajtó

mellett. Madártestét akkor két matróz kapta fel, s a szomszédos kajütbe vitték.

Az orvos nem habozott. Arra nem volt idő, hogy fájdalomcsillapítókkal vacakoljon. Jókora tűt vágott Apám mellkasába, két borda közé. A vakszerencsén múlt, hogy a fecskendő megfelelő helyre érkezett. Miközben a doktor félliternyi folyadékot szippantott ki Apám mellhártyái közül, megérkezett a szívókészülék. Az injekciós tűt műanyag csövecskére cserélték, és szívóharanggal gyorsan leszívtak a mellkasból még vagy másfél liternyi váladékot.

Apám jobban lett.

A kapitány, akit értesítettek a sikeres életmentésről, különleges kegyben részesítette a nagybeteg férfiút. Vastag pokrócokba bugyoláltatta, és kiültette a fedélzetre. A gránit-szürke víz fölött dagadt felhők gyülekeztek. A kapitány kifogástalan egyenruhában állt Apám nyugágya mellett.

– Németet beszél az úr?

Apám bólintott.

– Gratulálok a megmeneküléséhez.

Egy jobb időben tanulságos diskurzus kezdődhetett volna el. De Apám nem volt úri társalgásra alkalmas állapotban, így éppen csak jelezhette együttműködési szándékát.

– Élek.

A kapitány megnézte magának Apámat. A koponyára ráfeszült a hamuszín bőr, a szembogár nagyobb lett a szemüveg torzításában, a száj mögött roppant, sötét üreg tátongott. Apámnak ekkor már úgyszólván nem volt saját foga. Hogy pontosan mi történt, nem tudom. Talán úgy esett, hogy három nagydarab pribék vert pépesre egy cingár alakot a légópincében. Talán a mennyezetről egyetlen szál, foglalat nélküli izzó lógott. Talán az egyik félmeztelen verőlegény vasalót ragadott, azzal vágta többször is arcon a behorpadt mellkasú rabot, Apámat. A hivatalos és lakonikus változat szerint a fogai nagy részét a Margit körüti fegyházban verték ki 1944-ben.

De itt most valóban élt, lélegzett, igaz, kissé sipítóan, tüdeje pedig szorgalmasan dolgozta fel a friss, sós tengeri levegőt.

A kapitány belepillantott a távcsövébe.

– Kikötünk öt percre Malmöben.

Apámra ez igazán nem tartozott. Rajta kívül még kétszázhuszonnégy, kivételesen rossz állapotban lévő beteg embert szállítottak Lübeckből Stockholmba. Néhányan közülük annak is örültek volna, ha a kapitány biztosítékot ad, hogy megérkeznek a célállomásra. E páriák számára a pár perces malmöi kitérő nem osztott, nem szorzott. A kapitány viszont,

mintha jelentést tenne egy felsőbb hatóságnak, folytatta:

– Rádión utasítottak. Ez a megálló nem volt benne az útitervemben.

Felbőgött a hajókürt. A vízpára mögött feltűntek a malmói kikötő dokkjai. Apám feje fölött sirálycsapat körözött.

A móló legvégén kötöttek ki. Két matróz ereszkedett a szárazföldre, s futva megindultak a hullámtörőn a kikötő felé. Kezükben üres füles kosár, amelyenben Apám emlékei szerint komor mosónők cipelték fel a padlásra a szennyes ruhát.

A móló végét sorompó zárta le, a biciklis asszonyok amögött várakoztak. Lehetek vagy ötvenen. Néma, moccanatlan csapat. Az asszonyok közül sokan fekete fejkendőben álltak, kerékpárjaik kormányát szorítva. Gubbasztó hollók egy faágon.

A két matróz a sorompóhoz ért. Apámnak csak ekkor tűnt fel, hogy a biciklik kormányáról kisebb pakkok, kosarak lógnak. A kapitány átfogta Apám vállát.

– Egy megszállott rabbi akciója. Hirdetést adott fel a reggeli újságokban. Megírta benne, hogy maguk ezzel a hajóval érkeznek. Még azt is el tudta érni, hogy kikössünk.

Az asszonyok pillanatok alatt beleszórták csomagjaikat a füles kosárba. Egyikük, aki

kissé hátrább állt, mindkét kezével elengedte a kormányt, és a bicikli eldőlt. Apám a hajón hallotta a fémes koppanást, ahogy a kerékpár a bazaltkockákra csapódott, ami ilyen távolságból egyszerűen képtelenségnek tetszett. Mégis később sokszor felidézte a jelenetet, és soha nem hagyta ki a csattanást.

Aztán amikor begyűjtöttek mindent, a matrózok ugyanúgy, futva tették meg a visszautat a hajóig. Apám agyában rögzült a kép: valószínűtlenül üres móló, füles kosarat cipelő matrózok s hátul, lezárásként, a különös, biciklis női hadtest, mozdulatlanul.

A kis csomagokban sütemény volt, amit ismeretlen svéd asszonyok sütöttek abból az alkalomból, hogy a páriák Svédországba érkeztek. Apám fogatlan szájában forgatgatta az omlós, puha tésztát. Vanília és málna ízt érezte.

– Svédország üdvözli magukat. – A kapitány valami ilyesmit dörmögött elmenőben, ment intézkedni, s a hajó már távolodott is a parttól.

Apám majszolta a süteményt. Az égen, a felhők között egy kétfedeles repülőgép húzott el, leírt két tiszteletkört fölöttük. Apám lassan úgy érezte, tényleg él.

